

גליון שבועי עזרת אליעזר

שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

על עניני חנוכה

כסלו תשע"ט

בס"ד

**מתוך שבח והודאה על שעבר ותפלה על לעתיד,
הננו להודות לרבים שהצטרפו לקבלת הגליון השבועי
ושלחו הערות ודברי ברכה, שהקב"ה יעזור שאכן לא יצא
תקלה מתחת ידינו להגדיל תורה ולהאדירה.**

**תודה רבה מיוחדת לכל אלו ששולחים דברי ברכה חמים
לעיבוד הגליון, וכולנו צריכים להתפלל שנזכה להפיץ
תורה לרבים, ונשמח שיצטרפו עוד הרבה, כי כל אחד זה
זיכוי הרבים יותר גדול, וגם מוסיף הערות והוספות
שיפורסמו בס"ד במהלך השנים הבאות.**

**לעילוי נשמת מרן הגראי"ל שטיינמן זצוק"ל
שמסר נפשו להגדיל תורה ולזיכוי הרבים.**

עניני חנוכה - תשע"ט. 1

ש. מדוע השו"ע סידר הלכות חנוכה לפני הלכות פורים, הרי הסדר היה קודם פורים ואח"כ חנוכה, וכמו שהרמב"ם סידר הלכות מגילה ואח"כ חנוכה, ומדוע השו"ע הקדים חנוכה לפורים.

ת. כן הוא בשנה.

ש. חז"ל אומרים בעירובין יח' ע"ב "וא"ר ירמיה בן אלעזר מאי דכתיב והנה עלה זית טרף בניה, אמרה יונה לפני הקב"ה, רבש"ע יהיו מזונותי מרורין כזית ומסורין בידך וכו"ו. מובאר בחז"ל שעלי זית מאד מרים. ומצאתי בילקוט מעם לועז בפרשת חו שאין בכל האילנות עלה מר כמו עלי הזית. לפי"ז צ"ב, עד כמה שבמשכן ובבית המקדש, השתמשו דוקא בשמן זית למנורה להאיר, האם יש איזה טעם מדוע סיבב הקב"ה שהשמן שיוצא מהזית יהיו ענפיו ועליו מרין ולא מתוקים, ולא עוד שהרי ארץ ישראל השתבחה בשמן זית משבעת המינים, והיה ראוי שהעלים של הזית גיי"כ יהיו מתוקים.

ת. כדי שלא ישתמשו כך בשמן.

ש. עוד יותר קשה, כאן בחז"ל מצינו שעלה הזית מרים ביותר עד שאין בכל האילנות עלה מר כמו עלי הזית, מאידך מצינו בחז"ל במסכת ביכורים בפרק ג' מ"ג שכתוב שאת הביכורים שהיו מביאים, מובא שהשור הולך לפניו וקרניו מצופות זהב, ועטרת של זית בראשו ומבאר הר"ע מברטנורא שיש אומרים מדוע עוטרין בזית בראשו, "לפי שאין בכל האילנות של שבעת המינים אילן יפה ועליו רענן כמו הזית". אי"כ אם אילן הזית יפה ורענן, מדוע בכל אופן עליו מרים עד שאין ממותו עלים מרים.

ת. שלא יאכלהו.

ש. האם אפשר בס"ד לפרש, השמן מרמז על אור התורה, כי המנורה מסמל על חכמת התורה. ובלמוד התורה מצינו ברש"י בפרשת יתרו שכל ההתחלות קשות ומכאן ואילך יערב לכם. בתחילה כשינגשים לתורה, זה אכן מר וקשה, אבל אחרי שכותשים עוד ועוד, אז לבסוף מצליחים. וזה הסמל לתורה, בתחילה נגישים לתורה זה נראה מר, אדם מתיאש, אהל ככל שיעמול ויכתוש עצמו יותר, ירגיש את הערב בזית לכם, שזוכה להאיר באור התורה. ולכן אין אילן יפה ורענן כמו אילן הזית, אבל גם מלמדים אותו שבשביל להוציא את האור התורה, זה לא בקלות, בתחילה זה מר, כי באנו כאן לעולם שבשיל עמל התורה ואז מאירים.

ת. יפה.

ש. האם אפשר בס"ד לומר עוד פשוט, גם אדם שעמל בתורה, לפעמים כלפי חוץ הוא נראה יפה טוב, אבל כשמעט פוגעים בו, קצת כותשים אותו, מתברר שהוא מר, וזה לא טוב. אסור להיות כמו האילן זית שבתוכו עליו מרים ורק כלפי חוץ הוא יפה, אדרבה, אוי לת"ח שאין תוכו כבר, צריך כל תלמיד חכם שלומד, שדבר ראשון יוציא מתוכו את כל המרירות, את כל המידות רעות, שהתורה תעזר ותורום את נפשו שתוכו יהא כבר, שבתוכו יהא ספוג בתורה עם המידות טובות, שכמה שהוא לומד תורה, התורה תשפיע עליו ותרום אותו. וזהו הרמז באילן הזית. לא להסתכל רק על מה שהוא מבחוץ, תבדוק כמה הוא פנים מלא בתורה עם המידות טובות, אז כשהוא כתש את עצמו לקנות מידות טובות עם לימוד התורה, נאה להאיר לעולם כשמן זית.

ת. נכון.

1 לבקשת מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א אין לסמוך על מה שאני עונה מקופיא.

**הגליון הוא מהדורת ביקורת ועריכה של קונטרס עזרת אליעזר,
תשובות שזכינו בס"ד לקבל בכתב יד ממרן שליט"א.
הערות ניתן להעביר למשפחת קרביץ.**

**כולנו תפילה שאי"ה נוכל במשך השנים להשלים את השו"ת על כל
הפרשיות, ועל עבודת התפילה.
הגליון יוצא לזיכוי הרבים, ואין להשתמש בזה לשום דבר אחר ללא
רשות, וכל הזכויות שמורות.**

ש. בגס של חנוכה מצינו שמצאו פך שמן קטן שאין בו מספיק לכל שמונה הימים. ודאי שהקב"ה יכול לעשות שימצאו בשמן שיעור שיספיק מתחילה לכל השמונה ימים. ובכל אופן לא עשה כן אלא שמצאו שיעור שמספיק ליום אחד ואח"כ עשה להם עוד נס, שיספיק לשאר הימים. האם אפשר לפרש בס"ד מדוע סיבב הקב"ה שלא ימצאו מיד שמן שמספיק לכל הימים, כי המנורה רומז לחכמת התורה שבעל פה, כמבואר בנצ"י"ב, ובה למדנו, שאדם לא יחשוב שע"י שהוא למד מעט, זה מספיק לו לכמה ימים ויסו"ב דעתו, אלא סיבב הקב"ה שימצאו מעט שמן וכעת יעמלו ויכתשו עוד ועוד עד שישגו שמן, וכך בתורה ידעו להם לא להסיח דעת מהתורה, לא יאבדו לילה אחת מהלימוד, וכסדר מה שאפשר יעמלו לבד, כי לא זוכים סתם לנסים, וכמו שהם עמלו מצידם מה שאפשר עד שזכו לשמן, ולא ידעו מה יהא מחר, כך בתורה אי אפשר להם להסיח דעת, אף אחד לא יודע מה מחר, וכך לומד בלי הפסקה והיסח הדעת ואז זוכה.

ת. כדי שיהא ח' ימי חנוכה.

ש. האם אפשר להדליק חנוכה בשמן מגולה, ובשמן שהיה מתחת למיטה.

ת. יש סוברים שצריך שיהא ראוי לבית המקדש.²

ש. האם יש ענין להכין את השמן והפתילות לעצמו עבור החנוכה.

ת. כן.³

ש. האם יש ענין להניח הפתילה ואח"כ השמן שכך היה בבית המקדש, כשמדליק בביתו.

ת. לא.⁴

ש. האם יש ענין להדר בבית הכנסת שמדליקים בצד דרום כהמנורה בבית המקדש, להניח הפתילה ואח"כ השמן.

ת. לא.

ש. האם מותר לבן מעל גיל בר מצוה להשתמש באביו שיכין עבורו את החנוכה באופן שאביו מכין את כל החנוכיות של בני הבית.

ת. לא יבקש לו.

ש. מתי מתחיל גיל חינוך להדלקת נרות חנוכה. האם כשיודע לברך הברכות, או משודע להחזיק נר בידו, או מזמן שמכין בפרסום הנס מעט.

ת. מזמן שאביו אומר לו.

ש. בשביל חינוך להדלקת נרות חנוכה, האם מספיק שנותן לו נרות או שראוי לחנכו בשמן זית.

ת. כרצון אביו.⁵

ש. כוסיות שבהם מניח את השמן לחנוכה, האם צריך להטבילם כשהם חדשות ככל כלי חדש שצריך טבילה, עקב שממלא זאת בכל יום בשמן.

ת. בלי ברכה.⁶

² ראיתי מביאים בשם הבן איש חי והכף החיים שלא ידליקו בשמן שהיה מתחת למיטה כי רוח רעה עליהן והקריבהו נא לפתח. ולגבי תחת המיטה ע"י עוד שיש מתיירין שו"ת שבות יעקב ח"י"ב ק"ה וחכמת אדם כלל סח' ובינת אדם ש ג' ש. וע"י יור"ד קטו' לגבי שמן מגולה.

בחבורת בנתיבות ההלכה שע"י והגית גליון 26 עמוד 99 מובא שנשאל רבינו הגר"ח שליט"א לגבי שמן שתחת המיטה ותיירץ שזה כמו שמן למאור שעדיף להחמיר.

בספר חנוכה עמוד נח' אות יד' כתב שיש אולי להדליק שכיון שזה מאוס לאכילה נמאס למצוה משום הקריבהו נא לפתח.

בספר אור ישראל עניני חנוכה עמוד נח' אות כ"ג הביא בזה מחלוקת גדולה בפוסקים ודעת הגר"ח קניבסקי שליט"א שלא יברך, ויש מקילין וכן דעת מרן הגר"י"ש אלישיב זצוק"ל.

מוצאתי בספר מצות נר איש וביתו עמוד קסח' אות יא' שמדבר בענין, ומביא עוד בשם רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א שאפשר להכין כוסיות עם שמן בלילה לצורך ההדלקה של מחר, אף שהשמן יהא גלוי כל הלילה.

הדבר הזה מצוי מאד באלו הזוהרים להכין מערב שבת את הנרות עם השמן בשביל מוצאי שבת.

בעלון נשיח בחוקיך גליון 147 הביאו בשם הגר"י קרליץ שליט"א שמן שהיה מתחת המיטה שישנו עליה, ששורה ע"י רוח רעה כשר להדליק בו נר חנוכה.

³ ראיתי מביאים שמרן הרב שן זצוק"ל היה עושה את הפתילות לבד, והיה מגולגל מצמר גפן, ולא נתן לאף אחד לסייע לו בזה, למרות הטירחא והקושי הגדול באותם השנים. וכשהגיע לשווקים ההמצאה של פתיל צף והביאו לפניו כדי להקל מעליו, בתחילה סרב להשתמש בו, והתבטא באידיש שלוקחים ליהודים את ההכנה למצוה, ורק לאחר כמה שנים שנחלשה ראייתו מאד וכמעט שלא היה שייך שיעשה לבד את הפתילות, הסכים להשתמש בפתיל צף, ואז הוא בעצמו היה תוחב ומסדר את הפתילה. ורק בשנים האחרונות ממש, שלא ראה כמעט כלום בעיניו, מישהו אחר סידר את הפתילות.

בחבורת איש על העדה עמוד ט' מובא שמרן הגר"י"ש אלישיב זצוק"ל היה נוהג להכין בעצמו את הנרות וגם היה גודל הפתילות בעצמו.

⁴ ראיתי מביאים בשם משנת יעקב ח"י"ב סימן תרע"ג וח"י"ג תרע"ג שנתן להניח הפתילה ואח"כ השמן שכך היה הסדר בבית הכנסת, ולא מדבר שם דוקא על בית הכנסת אלא אפילו כל אחד בביתו.

⁵ בעלון דברי ש"י"ח גליון 149 ראיתי שנשאל רבינו שליט"א שאלה דומה האם צריך לחנך קטן להדליק בשמן זית שיש בזה הידור, והשיב לא חייבים. עוד הביאו שנשאל האם יש מצות חינוך כשנותנים לקטן להדליק נרות חנוכה, בנרות שהם דולקים כרבע שעה בלבד, או שזה לא שווה כלום וצריך לת לו נרות שדולקים לכל הפחות חצי שעה. והשיב, לא, רק אם הוא כדן.

⁶ כוונת השאלה היתה לשאול בכוסיות שראויות לשתיה גיי"כ. ועיין בשלמי תודה על חנוכה עמוד ק' האריך בזה שלא צריך להטביל כי זה לא כלי אכילה. וע"י עוד בספר טבילת כלים פ"ב הערה ו'.

בדברי ש"י"ח חנוכה תשע"ו גליון 149 הביאו שאלה דומה במקרה שקנה כוסית עבור שתית יי"ש וטרם לקחם לטבילה גיעל לחנוכה ורוצה להשתמש עמם לחנוכה, האם כיון שמועדים לאכילה צריכים טבילה אפילו לשאר שימושים, והשיב, כל עוד לא משתמשים בה לאכילה, יכול להיות שלא צריך טבילה.

גליון שבועי עזרת אליעזר

שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

על עניני חנוכה

כסלו תשע"ט

ש. מי שיש לו חנוכה משנה שעברה מלוכלכת ואין לו כח עתה לנקותה לפני חנוכה בשנה הבאה, האם ראוי לטרוח ולנקותה כדי להרוויח שכיון שאיתעבידי ביה מצוה חזא לעבידי ביה מצוה שוב או שלא צריך לטרוח לנקותה ויקח בכל שנה חנוכה חדשה.
ת. יט"ר.⁷

ש. מי שיש לו חנוכה מהודרת מכסף, אבל עתה אין לו כסף לקנות שמן עבור בני ביתו שיוכלו גם בניו להדליק, האם צריך למכור את החנוכה מכסף ולוותר על הידור זה על מנת לעשות מהדרין מן המהדרין שבניו ויכולו להדליק חנוכה.
ת. לא ויפטרם.

ש. כיצד הדין באופן שבניו מעל גיל בר מצוה, האם שייך לומר שלא צריך למכור את החנוכה מכסף שלו, והם ידאגו לעצמם להשיג שמן, כי זה חובת עצמם להדליק חנוכה, או שעדיין צריך האב למכור את החנוכה שלו.
ת. בטלים לאב.

ש. אדם שיש לו חנוכה מכסף שבה מדליק כל יום את הנרות, כיצד הדין באופן שאביו הגיע אליו להיות אצלו בשבת חנוכה, וכעת גם אביו צריך להדליק חנוכה אצל בנו, האם הבן צריך ליתן לאביו שידליק בחנוכה מכסף שלו והוא ידליק בחנוכה פשוטה, כדי ליתן לאביו שיקיים ההדלקה בהידור בחנוכה מכסף, או שהבן לא צריך לוותר על החנוכה מכסף וידליק בזה כבשאר הימים.
ת. כיבוד אב.

ש. באופן שלאבא עצמו אין בביתו חנוכה מכסף ומדליק בחנוכה פשוטה, האם שייך לומר שהבן לא יצטרך ליתן לאביו כשמתארח אצלו להדליק בחנוכה מכסף, כי בביתו גם לא מהדר להדליק דוקא בחנוכה מכסף, ולא יפסיד לבנו להדליק בחנוכה מכסף.
ת. כן.

ש. בני אשכנז נוהגים מהדרין מן המהדרין שכל בני הבית מדליקין נר חנוכה, האם זה חיוב על האב לדאוג לקיים דין זה, שעליו להכין את האפשרות שכל בני הבית יוכלו להדליק את לא הצליח, אין חובה על בניו להכין אפשרות להדליק, או שמוטל על בניו מעל גיל בר מצוה לדאוג לקיים בעצמם מנהג זה, כי זה חיוב עליהם ולא על אביהם.
ת. אם יוכל.

ש. אבא שיש לו שמן לעצמו לכל החנוכה, ויש לו בקבוק שמן נוסף שיכול להספיק רק עבור בן אחד ולא לכל בניו, ויש לו בן מעל גיל בר מצוה ושאר בניו מתחת לגיל בר מצוה, למי יצטרך ליתן את הבקבוק שמן הנוסף, לכן מעל גיל בר מצוה או לכן שפחות מגיל בר מצוה מדין חינוך שמוטל על האב לחנכו.
ת. לגדול.

ש. יש לו שמונה בניו ויש לו רק בקבוק שמן אחד, ושייך שכן אחד ידליק בכל הימים רק אחד ושאר הילדים לא ידליקו כלל ויצאו בהדלקת אביהם, או שכל הבנים ידליקו רק ביום הראשון בלבד, ובשאר הימים לא ידליק אף אחד, כי כל המשפחה גמרה את השמן ביום הראשון, מה עדיף, האם עדיף שכולם ידליקו ביום הראשון, כי כעת יש מצווה לפני כולם, או שעדיף שלפחות אחד ידליק כדין בכל הימים וכולם יצאו עם האבא.
ת. שיהיה מצוה בשעתה.

ש. יש שמקילים להתפלל מנחה לפעמים עד שלש עשרה דקות אחרי השקיעה. כיצד הדין במי שהדליק חנוכה ביום הראשון בשקיעה ממש, ולפתע נזכר שעוד לא התפלל מנחה ורק להתפלל, האם יאמר על הנסים, כי עד כמה שהדליק חנוכה כבר התחיל אצלו חנוכה.
ת. גם כל השנה אין לעשות כן.

ש. אדם שנוהג להדליק נר חנוכה בשקיעת החמה, כיצד יעשה כשנזכר שעדיין לא התפלל מנחה, האם יתפלל מנחה ואח"כ ידליק.
ת. יתפלל מנחה.⁸

ש. כיצד יעשה ביום הראשון של חנוכה, האם יכול לאחר שהדליק נר חנוכה להתפלל מנחה בלא לומר על הנסים, כי חייב את המנחה מדין ערב חנוכה.
ת. יכול.⁹

בעלון נשיח בחוקין גליון 147 הביאו דעת הגר"ח קרליץ שליט"א כוסות יין שמייעדן לשתיית יין שעדיין לא הטבילם, אסור להשתמש בהם להדלקת נר חנוכה ולשאר שימושים.

⁷ בדברי ש"ח חנוכה תשע"ו ראיתי שנשאל שאלה דומה, מבואר שכלי חרס נעשה ישן לאחר ההשתמשות, ובמשנה ברורה הביא דהוי ביזוי מצוה, האם כוסיות שאנו מדליקים אם נעשית שחורה מהפחית גם יש בזה בעיה, והשיב, אם זה מלוכלך צריך לנקותה. הראוני שבפניני חנוכה ממרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל מובא שראוי לנקות כוסיות השמן משירי פתילה ופחם וכדו' שיהיה נקי וראוי לאכילה דומיא דמנורה בבית המקדש.

⁸ בבאלי תערוג עניני חנוכה תשע"ו הביאו שהקשה מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל בענין מה שכתבו הפוסקים דערב שבת חנוכה עדיף להתפלל תחילה מנחה ואח"כ להדליק נרות חנוכה מחמת כמה טעמים. והעיר שהנה אם נמצא קרוב לשקיעה היה עדיף שקודם ידליק נר חנוכה ואח"כ יתפלל דלפעמים נפשו של אדם מתעטפת בתפילה ובמיוחד כשמגיע לשמע קולו ורוצה ומשתוקק להאריך בתפילה ובכוונה, ומכיון שעדיין לא הדליק נר חנוכה הוא מוטרד מכך ואינו יכול לכוין ולהאריך בתפילה כדבעי, ולמה תיקנו כך. ובמיוחד כשמדובר בתפילת מנחה דערב שבת שידוע גודל מעלתה מהאריז"ל וכו', ונטרד רבינו מאד משאלה זו.

⁹ הדבר מצוי מאד בהדלקת נר חנוכה בערב שבת שיש שמתפללים בערב שבת מנחה אחרי הדלקת נר חנוכה, וכיצד ינהגו בנר ראשון שחל בערב שבת. אח"כ יתפלל מנחה ואח"כ ידליק נרות חנוכה. אולם מסתימת הפוסקים לא משמע כן. ובאליה רבה כתב שלפתיחה יעשה כה"ג להתפלל מנחה לאחר הדלקת הנר ולא הזכיר כלל שיאמר על הנסים.

ש. מי שמדליק בפתח חצירו ואין שם צורת הפתח ולא מזוזה. האם יש ענין להניח קורות ולעשות צורת הפתח ולהניח שם מזוזה בלי ברכה עד אחרי חנוכה, כדי שיוכל להניח מזוזה בימין ונר חנוכה בשמאל, או שאין צורך בכל זה, ויניח הנר חנוכה בצד ימין.
ת. בזמנינו אי"א להדליק בפתח חצרו.¹⁰

ש. אדם שמפחד שאם יניח החנוכה בפתח הפונה לרשות הרבים, ישברו או יגנבו לו את החנוכה. האם צריך לחפש עצות כגון להביא שומר או לחבר זאת לקיר חזק ולהוציא על כך עוד כסף כדי שיוכל להדליק שם, או שבכ"ג ידליק בחלון ביתו.
ת. ישתדל לשמור.¹¹

עניני הברכות

ש. האם צריך להקפיד ולהדר להדליק נר חנוכה עם כובע וחליפה, ומה הדין עם בגדי שינה.
ת. ראוי להדר.¹²

ש. משפחות שנוהגים להדליק בשקיעה או מעט אחרי השקיעה, ויש בנים בגיל חינוך שרוצים ג"כ להדליק נרות, והכינו להם נרות שדולקים רק כרבע שעה, וזה נכבה לפני צאת הכוכבים או ממש בצאת הכוכבים, האם מדין חינוך יוכלו הילדים לברך ע"ז כי יש כאן חינוך להדלקה.
ת. כן.¹³

ש. נוהגים לברך בתחילה להדליק נר של חנוכה ואח"כ שאר הברכות ואז מדליק הנרות. מדוע לא נוהגים לברך קודם את שאר הברכות ורק בסוף את הברכה להדליק כדי להסמיך את הברכה להדליק למעשה ההדלקה ולא להפסיק ביניהם.
ת. תחלת הכל.¹⁴

ש. שכח והדליק את כל הנרות בלי ברכה, האם יחזור ויכבה הנרות ויברך וידליק שוב, או שהדלקה עושה מצוה ולא שייך לכבות ולהדליק שוב. והאם יכול לברך כל עוד הנרות דולקים.
ת. לכאוי יכול לברך אחר ההדלקה וצ"ע.¹⁵

בחוברת בנתיבות ההלכה ש"ע"י ארגון והגית גליון 26 עמוד 122 הביא בשם מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל דלא יאמר על הנסים דב' דינים הם זמן הדלקת נרות וימי החנוכה לענין אמירת הלל והודאה.

בעלון נשיח בחוקין גליון 147 הביאו דעת הגר"ח קרליץ שליט"א שהמדליק נר ראשון של חנוכה שחל בערב שבת, ואחר ההדלקה מתפלל מנחה, לא יאמר על הנסים.

¹⁰ בברכת אברהם על מסכת שבת ח"א עמוד קנ"י מביא ששאל את פי מרן הגאב"ד דבריסק זצוק"ל אם צריכים פתח ממש לדין פתח החצר הפתוח לרשות הרבים או סגי במקום כניסה, גם אם אין שם צורת הפתח, וענה לי שכן היה נראה לו בפשטות שצריך פתח, אבל עדיין אינו מוכרח בראיות. והוסיף שם שדלתות בודאי אינו צריך. ועיין עוד באשרי האיש עמוד רמ"ג ובמעדני שלמה מהגרש"א.

בספר בנתיבות ההלכה כרך ג' עמוד 217 הביאו בשם רבינו שליט"א שצריך. והוסיפו שם בערות שבספר ברכת אברהם על שבת שהביא שצריך בשם הרב מבריסק זצוק"ל, וכן ראיתי בתשובות והנהגות ח"ה סימן רכ"ג אות ד' כותב שידוע בשם הגאון דבריסק זצ"ל שצריך להניח בפתח ממש עם צורת הפתח וע"ש בהרחבה. אולם הביאו שדעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל שאין צורך צורת הפתח והעיקר שיש היכר ששייך לבית.

¹¹ כן דעת הגאון ר' נסים קרליץ שליט"א בחוט שני חנוכה עמוד שג', דצריך להניח שומר וכיוצא בזה.

ראיתי מביאים בשם מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל והגאון ר' נסים קרליץ שליט"א שאם יש לו חנוכה מכסף וחושש שיגנבו אותה, עדיף שידליק בחנוכה פשוטה ממה שידליק בחלון בחנוכה יקרה, כי חנוכה יקרה זה רק הידור, ואילו בפתח זה מעיקר הדין.

¹² בספר מבית לוי עמוד קכ"ו מועדי השנה מבית מדרשו של מרן הרב ואזנר זצוק"ל מובא שנוהגים ללבוש בגדים חשובים לכבוד ההדלקה.

בחוברת איש על העדה עמוד י"ד מסופר שמרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל נהג להתלבש בכובע ובגד עליון להדלקת הנרות. והביאו בהערה בשם קב הישר פרק צ"ו ולכבוד המלאכים קדושים הבאים לבית בשביל מצוה זו ידליק הנרות כשהוא בגד עליון כמו שהולך לבית הכנסת.

עיין עוד בכף החיים תרע"ו ח' ובאורחות רבינו ח"ג טז'.

בחוברת בנתיבות ההלכה גליון 26 עמוד 115 מביאים שרבינו הגר"ח שליט"א נוהג שקודם הדלקת הנרות לובש כובע וחליפה ואחרי ההדלקה מורידם.

ראיתי מביאים שמרן הרב שך נהג ללבוש כובע של שבת דוקא.

בחוברת פסקי הלכות עמוד קד' ראיתי שמביא שמרן הגאון ר' משה שמואל שפירא זצוק"ל היה לובש הקפטען של שבת בעת ההדלקה.

¹³ בדברי ש"ח חנוכה תשע"ו ראיתי שנשאל רבינו שליט"א האם יש מצות חינוך כשנותנים לקטן להדליק נרות חנוכה, בנרות שאורך דליקתן כרבע שעה בלבד או שזה לא שווה כלום, וצריך לתת לו נרות שדולקים לכל הפחות חצי שעה, והשיב לא, רק אם הוא כדן.

לכאורה זה נפק"מ שצריכה זהירות גדולה בערב שבת חנוכה שנותנים לילד להדליק נרות עם ברכה באופן שאינם דולקים עד הזמן שתייבם, שלכאורה לא יוצאים ידי חובה בזה והוי ברכה לבטלה לפי התירוץ כאן. וצ"ע.

הראוני שבאשל אברהם בוטשאטש סימן תרע"ה כתב שאין קפידא אם אין הנרות של ילדים קטנים שהגיעו לחינוך דולקים חצי שעה, כי תינוק אין בו הבחנה ויכול לסבור על פחות מחצי שעה שהוא חצי שעה, ובפתיחה קטנה אפשר שידלק חצי שעה. ונר כזה שיהיה פתיחה דקה לזה שייך בו החינוך בלא חשש.

¹⁴ בעלון דברי ש"ח חנוכה תשע"ו מובא שרבינו שליט"א נוהג קודם הברכות מדליק נר נוסף מלבד מה שמדליקים בו הנרות כדי שאם יכבה הנר שמדליקים בו יוכל מיד להדליק ולא יהי הפסק.

¹⁵ המשנה ברורה בסימן תרע"ו ס"ק ד' כתב שאם נזכר לאחר שהדליק כולם, אין לו לברך ברכת להדליק, רק ברכת שעשה נסים וכן ברכת שהחיינו יש לו לברך.

ומה שכתב רבינו שליט"א צ"ע, וכוונתו למה שכתב בשו"ת הלכות להקשות מסימן רס"ג ס"ה' בביאור הלכה לגבי נר שבת שאשה שלא בירכה לפני הדלקת נרות, יכולה לברך

גליון שבועי עזרת אליעזר

שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

על עניני חנוכה

כסלו תשע"ט

ש. האם מותר לברך על רעם וברק בין הברכות לפני ההדלקה. ת. לא.

ש. בירך להדליק נר של חנוכה, ולפני שבירך שעשה נסים שמעו רעם, מה יעשה האם נאמר שידליק מיד את החנוכה בלא לברך שעשה נסים, ומיד שימור ההדלקה יברך על הרעם ואח"כ שעשה נסים, או לא יברך כלל על הרעם וימשיך בשעשה נסים, כיון שברכה זו שייכת לברכת להדליק. ת. לכאורה לא יברך (רק אח"כ אם הוא תוך כדי דיבור).

ש. ידוע שלא מברכים על הידור מצוה, לפי"ז קצת קשה איך אנו חנוכה מברכים מצד מהדרין מן המהדרין שכל אחד מבני הבית מברך ומדליק. ת. מברכין על העיקר, והבנים בשביל חינוך.¹⁶

ש. האם אפשר לומר בס"ד, לא מברכים על ההידור, אלא הדין הידור בחנוכה מגלה שהמצוה היא בצורה כזו שכל אחד מבני הבית יעשה את המצוה לבדו ויברך, ולכן לא נחשב שמברך על הידור כי אם על גוף המצוה. ת. נכון.¹⁷

ש. בירך ב' ברכות לפני שהדליק נר חנוכה ושח בין הברכה להדלקה, האם חוזר על שני הברכות או רק על להדליק נר חנוכה. ת. לכאורה על שתיהן.¹⁸

ש. אדם שבירך כל הברכות ולפני שהדליק את החנוכה, נשפך כל השמן שבכוסות לגמרי, האם כשחוזר וממלא הכל מתחילה, צריך לברך שוב כל הברכות. ת. דעתי"ג אם אדחכי.¹⁹

אח"כ, ומדוע כאן סובר המשנה ברורה שלא יוכל לברך להדליק אח"כ כל עוד הנרות דולקים.

16 הערות למרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל על שבת עמוד קכ"ו כתב באור מה שיש בחנוכה מהדרין מן המהדרין מה שאין בשום מצוה, כבר כתבו האחרונים משום שכל הנס לא היה צורך ממש, שהרי טומאה הותרה או דחוייה בציבור ויכול להדליק בשטמאה, אלא שזכו החשמונאים לנס שלא יצטרכו לזה כדי שיהיה הידור מצוה, לפיכך מהדרין מעניק הדין יותר ממה שצריך לצאת ידי חובה.

באילת השחר על שבת עמוד צ"ו כתב "והנה בנר חנוכה היא המצוה היחידה שמברכין על הידור, דהרי מי שבירך על אתרוג אח"כ בא לפניו אתרוג יותר מהדור אינו יכול לברך עליו, ואילו הוא חוץ שהבן ג"כ מברך על נרו, הן אמת שהגר"ח בתשובה (מהדו"ת) סימן יג) כתב שהבנים מכוונים שלא לצאת בברכת בעל הבית, אך בעלמא אין לעשות כן דגורם ברכה מיותרת, וכאן היה המצוה".

וכן כבאיל תערוג עניני חנוכה תשע"ז הביא שהשאלה מרן הרב שטינמן זצוק"ל אם בני הבית שמדליקים בעצמם, צריכים לכיון שלא לצאת בהדלקת בעל הבית, כדמשמע מתשובת הרע"א, הושב, שלא ראוינו נוהגין כן. והוסף, דהרי יש סוברים שאין מועלת כונה שלא לצאת, כיון שאין דין כונה כצאת כלל, ודני כונה בתורה כס כונת חיוביות חוץ ממשבת פיגול בקרבנות, שזה הידוש מיוחד שחידשה תורה.

17 ראיתי מביאים שדעת מרן הרב שך זצוק"ל להוכיח שהעיקר כדעת הפוסקים שמברכים על ההידור, כסתימת דברי הרמ"א בסימן תרע"א סיפ"ג א', בשם המהר"ם מפראג, שכל אחד מבני הבית מדליק במקום נפרד ומברך לבד, והביא שאם היה מסיים את כל ברכת שהחיינו לא נחשב להפסק סדוסי' זהו מעניינת המצוה, אבל כיון שסיים למדני חוקק נחשב להפסק בלבד ואחר, והפסיד את הברכה.

18 כן ראיתי באשרי האיש ח"ג עמוד רנ"ו אות ג' שחוזר ומברך ב' ברכות, אך שהחיינו לא יחזור לברך.

בעלון מים חיים גליון 303 הביא הרח"ג ר' יהודה אריה דינר שליט"א מי שבלל שני התחיל לברך ברכת שהחיינו ומיד שאמר לאחר ברוך תהא ז' נזכר שלא מברכים שהחיינו וסיים למדני חוקק, האם נחשב להפסק או לא, והביא שאם היה מסיים את כל ברכת שהחיינו לא נחשב להפסק סדוסי' זהו מעניינת המצוה, אבל כיון שסיים למדני חוקק נחשב להפסק בלבד ואחר, והפסיד את הברכה.

אולם הביא שדעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל והגר"ח קניבסקי שליט"א שצריך לחזור ולברך רק ברכת להדליק נר של חנוכה, שהיא הברכה על ההדלקה אבל ברכת שעשה נסים שזה קאי על עצם היום אין צריך לחזור ולברך, (והביא שבענין זה מבואר באשרי האיש פ' מגו או"ח כ"ח בשם מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל לגבי קריאת המגילה). והביא שאשכ"ח משמע בשאלות כשם שמברכים ברכה כשמגיעים למקום שעשה לו נס, כמו כן מברכים ברכה כשמגיעים למקום ששעשה בהם נס, וכן מצוינו לגבי חנוכה. ומבואר שברכת שעשה נסים הוא על עצם היום.

לכאורה צ"ע מאי שנא ממה שכתב לי רבינו שליט"א לגבי שח בין הברכות להדלקה שמברך על שתיהן שוב, להכא. וכן לפי מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל קשה. הרי עד כמה שסיים למדני חוקק לכאורה הוי כשח והפסק.

19 בספר מצות נר איש וביתו עמוד נח' כתב שיברך להדליק, ובהערות דן בשאלה האם אכן יעזור מה שהבבוק שמן לפניו כמו שעוזר למי שנשפך לו היין ויש לפניו בבבוק יין שאינו חוזר לברך, ויש מי שרצה לחלק, שבין מדובר בגליל לשתות עוד יין לכן כונתו בעת הברכה גם על היין שישתה אח"כ ולכן חוזר, משא"כ בשמן הרי דעתו רק על השמן שנתן בחנוכה ולא נתן דעתו בעת הברכה כלל על השמן שבבבוק כי אם על השמן שבחנוכה בלבד ולכן יחזור ויברך.

בספר בנתיבות ההלכה שעי"י והגית כך לגי' עמוד 42 הביאו בשם הגאון ר' אברהם גתנבוסקי זצוק"ל שהביא שכבר דנו בזה פוסקי זמנינו והכריעו שיברך כמו בתקיעת שופר שכתב המשנה ברורה (סימן תקפ"ה סק"ד) בשם שו"ת בנין עולם שאם בירך ואחר הברכה נלקח השופר או שאינו מצליח לתקוע בו והביאו שופר אחר מברך שוב, מה לי שופר אחר או שמן אחר. ולולי דבריהם יש מקום לחלק דשמן הוי רק היכי תימצא להדלקה, ודמי לאיזמל של מילה או מים לנטילת ידים דפשיטא דגם אם נשפכו או נאבד האיזמל אינו מברך שוב, וצ"ע.

אולם הוסיף, שמטעם אחר לגמרי אין לחזור ולברך, דהנה קי"ל דבענין שיעור שמן שיהא בו כדי להדליק חצי שעה ומ"מ כתב הפרי מגדים והובא בכמה דוכתי במ"ב דאם אין לו שמן כשיעור ידליק בלא ברכה, כי יש שיטות דלא בעינין שיעור בשמן. ואם אח"כ הודמן לו שמן כשיעור ידליק שוב בלא ברכה דשמה יצא מקודם. וכ"ש אם טעה וברך על ההדלקה הראשונה, דלא יברך שוב בהדלקה השנייה.

ש. האם כשנשפך לו כל השמן עד שצריך לחזור ולברך שוב כל הברכות, צריך לומר מיד ברוך שם כבוד מלכותו, כיון שהברכות הראשונות הן לבטלה. ת. כן.

ש. כשנשפך כל השמן לפני שהדליק, האם צריך לדאוג לאסוף את כל השמן שלא ילך לאיבוד כדי שיוכל לשורפו אחר שהקצה זאת למצוה. ת. אם יכול יאסוף.²⁰

ש. כמה זמן צריך לעמוד ליד נרות חנוכה. ת. עד אחר הברכות.²¹

מעשה בנידון דידן אף שנשפך כל השמן מ"מ הפתילה הרי ספוגה בשמן ויכולה לדלוק דקה או שתים, ואי"כ שפיר חלה הברכה עליה מספק וממילא שוב אינו יכול לברך מצד שאר השמן שמוסיף. עכ"ד.

לכאורה כל דבריו זה רק אופן שאכן הפתילה ספגה כבר מהשמן, ותלוי בסוג פתילה ומתי הכין אותה שודאי יהא שם משהו שמן.

בספר חנוכה לגר"צ כהן שליט"א עמוד קב' מחלק אם אפשר להשתמש בפתילות בשמן שנשאר מעת הברכה, כה"ג לא צריך לחזור ולברך, כיון שהברכה חלה על אותה כמות שמן, ואם אין שום שמן שאפשר להשתמש, יחזור ויברך.

בספר אור ישראל עניני חנוכה עמוד קפ"ב אות ז' כתב שאם נשפך השמן לאחר הברכה קודם שהתחיל להדליק והתמעט מכדי השיעור, יש אומרים שאינו צריך לחזור ולברך וכן דעת רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א. ויש אומרים שיחזור ויברך ברכת להדליק, אבל ברכת שעשה נסים ושהחיינו אינו חוזר ומברך, וכן הוא דעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל כפי שמובא בספר נר איש וביתו סימן ב' הערה נח'. וכן אמר לי הגר"ח ישראל זצוק"ל שליט"א בשם מרן הגר"ח זצוק"ל.

לכאורה דברי מרן הגר"ח זצוק"ל צ"ע, עד כמה שנשאר מהשמן, כי מדובר באופן שרק התמעט מהשיעור, מדוע שיצטרך לחזור ולברך להדליק, הרי יש לברכה על מה לחול, וכפי שהזכרנו שיש אומרים שסגי בשמן שיש בפתילה. ואולי הוא סובר שכמו שאדם צריך ליתן שמן בשיעור של חצי שעה כי על כל זה הולך הברכה ואי אפשר להוסיף אח"כ, הגם שהברכה כבר חלה, אי"כ באופן שנשפך ולא נשאר שיעור שמן, לא סגי במה שנשאר מעט מאד, כי בחנוכה הברכה הולכת על כל השיעור שמן שצריך לחצי שעה וצ"ע.

ענין עוד בענין בשלמי תודה עמוד רי"ז.

20 בספר בנתיבות ההלכה כך לגי' עמוד 204 התפרסם דעת מרן הרב ואזנר זצוק"ל כתב דיש לדון האם כשהניח שמן בחנוכה לשם הדלקת מצוה, ועדין לא הדליק, האם יש כבר איסור ליהנות מהשמן כיון שהוקצה למצוה, ולכאורה נראה דמותר עדיין ליהנות. לפי דבריו יהא נפק"מ בשאלה דידן דלא יצטרך כלל לאסוף השמן ויכול לשפוך מים שהכל ילך לאיבוד כיון שכל עוד שלא הדליק לא הוקצה למצוות.

בספר מצות נר איש וביתו עמוד נח' כתב שיברך להדליק, ובהערות דן בשאלה האם אכן יעזור מה שהבבוק שמן לפניו כמו שעוזר למי שנשפך לו היין ויש לפניו בבבוק יין שאינו חוזר לברך, ויש מי שרצה לחלק, שבין מדובר בגליל לשתות עוד יין לכן כונתו בעת הברכה גם על היין שישתה אח"כ ולכן חוזר, משא"כ בשמן הרי דעתו רק על השמן שנתן בחנוכה ולא נתן דעתו בעת הברכה כלל על השמן שבבבוק כי אם על השמן שבחנוכה בלבד ולכן יחזור ויברך.

בספר בנתיבות ההלכה שעי"י והגית כך לגי' עמוד 42 הביאו בשם הגאון ר' אברהם גתנבוסקי זצוק"ל שהביא שכבר דנו בזה פוסקי זמנינו והכריעו שיברך כמו בתקיעת שופר שכתב המשנה ברורה (סימן תקפ"ה סק"ד) בשם שו"ת בנין עולם שאם בירך ואחר הברכה נלקח השופר או שאינו מצליח לתקוע בו והביאו שופר אחר מברך שוב, מה לי שופר אחר או שמן אחר. ולולי דבריהם יש מקום לחלק דשמן הוי רק היכי תימצא להדלקה, ודמי לאיזמל של מילה או מים לנטילת ידים דפשיטא דגם אם נשפכו או נאבד האיזמל אינו מברך שוב, וצ"ע.

אולם הוסיף, שמטעם אחר לגמרי אין לחזור ולברך, דהנה קי"ל דבענין שיעור שמן שיהא בו כדי להדליק חצי שעה ומ"מ כתב הפרי מגדים והובא בכמה דוכתי במ"ב דאם אין לו שמן כשיעור ידליק בלא ברכה, כי יש שיטות דלא בעינין שיעור בשמן. ואם אח"כ הודמן לו שמן כשיעור ידליק שוב בלא ברכה דשמה יצא מקודם. וכ"ש אם טעה וברך על ההדלקה הראשונה, דלא יברך שוב בהדלקה השנייה.

מעשה בנידון דידן אף שנשפך כל השמן מ"מ הפתילה הרי ספוגה בשמן ויכולה לדלוק דקה או שתים, ואי"כ שפיר חלה הברכה עליה מספק וממילא שוב אינו יכול לברך מצד שאר השמן שמוסיף. עכ"ד.

לכאורה כל דבריו זה רק אופן שאכן הפתילה ספגה כבר מהשמן, ותלוי בסוג פתילה ומתי הכין אותה שודאי יהא שם משהו שמן.

בספר חנוכה לגר"צ כהן שליט"א עמוד קב' מחלק אם אפשר להשתמש בפתילות בשמן שנשאר מעת הברכה, כה"ג לא צריך לחזור ולברך, כיון שהברכה חלה על אותה כמות שמן, ואם אין שום שמן שאפשר להשתמש, יחזור ויברך.

בספר אור ישראל עניני חנוכה עמוד קפ"ב אות ז' כתב שאם נשפך השמן לאחר הברכה קודם שהתחיל להדליק והתמעט מכדי השיעור, יש אומרים שאינו צריך לחזור ולברך וכן דעת רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א. ויש אומרים שיחזור ויברך ברכת להדליק, אבל ברכת שעשה נסים ושהחיינו אינו חוזר ומברך, וכן הוא דעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל כפי שמובא בספר נר איש וביתו סימן ב' הערה נח'. וכן אמר לי הגר"ח ישראל זצוק"ל שליט"א בשם מרן הגר"ח זצוק"ל.

לכאורה דברי מרן הגר"ח זצוק"ל צ"ע, עד כמה שנשאר מהשמן, כי מדובר באופן שרק התמעט מהשיעור, מדוע שיצטרך לחזור ולברך להדליק, הרי יש לברכה על מה לחול, וכפי שהזכרנו שיש אומרים שסגי בשמן שיש בפתילה. ואולי הוא סובר שכמו שאדם צריך ליתן שמן בשיעור של חצי שעה כי על כל זה הולך הברכה ואי אפשר להוסיף אח"כ, הגם שהברכה כבר חלה, אי"כ באופן שנשפך ולא נשאר שיעור שמן, לא סגי במה שנשאר מעט מאד, כי בחנוכה הברכה הולכת על כל השיעור שמן שצריך לחצי שעה וצ"ע.

ענין עוד בענין בשלמי תודה.

21 הרח"ג ר' צבי כהן שליט"א בספרו על חנוכה עמוד ק"י מביא שיש הנהוגים לשהות אחר ההדלקה ליד הנרות ולשמוח בהם. וכן ראיתי מביאים שבמקור חיים סימן תרע"ב סי"ב ונראה לי כתב שעיקר המצוה היא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה לראות אותם ולשמוח בהם כי הם ג"כ זכר לשמחה שהיו מדליקים נרות אחר חצי שעה בספר מבית לוי מועדי השנה עמוד קכ"ט מבית מדרשו של מרן הרב ואזנר זצוק"ל מובא שאחר ההדלקה מתעכבים ליד הנרות, ומזמרים מעוז צור ישועתי, ומזמור שיר חנוכת הבית. ואף נוהג לומר דברי תורה לאחר הדלקת הנרות, וכלשונו, מעטרים נר מצוה בתורה אור בהלכה ואגדה.

גליון שבועי עזרת אליעזר שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א על עניני חנוכה כסלו תשע"ט

ש. בחור מבני אשכנז שצריך להדליק נר חנוכה וחוזר הביתה מאוחר בלילה כשכל בני הבית ישנים, האם צריך להקיץ מישהו מבני הבית כדי לעשות פרסום הנס?
ת. ראו שיקץ.²⁵

ש. אדם שלי"ע שוכב בבית חולים ואשתו מדליקה עליו נרות חנוכה בביתם, ובעלה שומע דרך הטלפון את ברכת להדליק נר של חנוכה שמברכת אשתו בשעת ההדלקה ממש, האם יוכל בשעה זו לברך שעשה נסים וכן שהחיינו ביום הראשון כעומד ליד הנרות, או שלא יוכל לברך כלום.
ת. כמדומה שהחזו"א אמר אולי.

ש. בחור שצריך להדליק חנוכה והוריו נמצאים בתוך הבית, האם צריך ויכול להטריחם לצאת החוצה להדליק בפניהם החנוכה כדי לעשות פרסום הנס, או שאין זה מכבוד ההורים ויודליק בלי להטריחם, וכיצד באופן שבדאי ישמחו לבוא החוצה.
ת. אין צריך.²⁶

ש. אלמנה שנמצאת בימי החנוכה בביתה ויש לה בן בגיל חינוך שמדליק נרות, האם תצא בהדלקת בנה, או שתדליק לבד. ואם צריכה להדליק לבד, האם האמא צריכה להדליק קודם או שאין הבדל מי מדליק קודם.
ת. תדליק לבד לפני בנה.

דיני נרות חנוכה

בדבריו דמי שמדליקים עליו בביתו נפטר הן מההדלקה והן חיוב הברכות. יעויין משנ"ב תרע"ז סק"ד ושער הציון אות כא'. ויעויין עוד בי"ח תרע"ו שכתב בתוך דבריו מה שמדליקין עליו בביתו אינו אלא לפטור אותו מחיוב המוטל על ממונו להדליק נרות לפרנס הנס ברבים, אבל ההודאה על הנס וברכת שהחיינו הוא כחיוב על גופו ומזה לא נפטר שמדליקין עליו אם לא שעמד שם בשעת ברכה וענה אמן עכ"ל. והוא הדין בני ביתו הגדולים של אדם המחוייבים מדינה בהדלקה וברכותיה ויוצאים ידי חובתם מהדלקת אביהם".

בספר בנתיבות ההלכה שע"י והגית כרך לג' עמוד 16 הביאו בשם מרן הגאון ר' אהרן ליב שטיינמן זצוק"ל ששאל בעצם הטעם שאשתו כגופו, היכן מצוינו זה סיבה לפוטרה מקיום מצוה, וכי כשאוכל מצה נפטרת אשתו מלאכול. ועוד העיר, שהמשנה ברורה לא כתב טעם ואזי בנות אינן מדליקות נרות חנוכה והינה צ"ע.

בעמוד 84 הביאו מי שהאר"ך בענין של בנות לא נשואות מדוע לא מדליקות, ובסוף דבריו הביא שלפי הטעם של החתם סופר שכל כבודה בת מלך פנימה לא נהגו הבנות להדליק, לא קשה מידי כי זה סברא אחרת מהמשנה ברורה.

עוד הביאו בשם המקראי קודש לגאון ר' צבי פסח פראנק זצוק"ל שכתב שבגמ' משמע שבכל הנס של חנוכה הנשים טפילות לגברים, שאף הן היו באותו הנס. וכין שנטפלו בנס, גם במצוה שקבעו על הנס תיקנו שהן יהיו טפילות ובהם לא נוהג דין המהדרין שכל אחד ואחד ידליק.

עוד הביאו בשם הגאון ר' שלמה זלמן אויערבאך זצוק"ל שכתב טעם אחר, כיון שעומדות להנישוא ואי יאה דין דאשתו כגופו ולא יהיו שייכות בהידור, לא חשו לנהוג בהידור בשביל שנים ספורות.

עוד הביאו שם בשם הבנין שלום שכתב דאין ראוי שידליקו הבנות בשעה שהאמא אינה מדליקה.

עיינ עוד בספר אור ישראל עניני חנוכה עמוד לא' שהאר"ך בטעם שבנות לא נשואות אינן מברכות ואינן מדליקות.

בספר ימי הלל והודאה עמוד שט"ו כתב שלדעת הפוסקים הם יוצאים בהדלקת אביהם גם כשהם לא נמצאים בבתיהם בזמן הברכה, אולם נחלקו הפוסקים האם יש להם לברך ברכת הוואה או לא. והביאו שדעת רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א שלא יברכו ברכת הראייה.

וע"ז מה הטעם שיצטרכו לברך ברכת הראייה באופן שנפטרו כבר בהדלקת אביהם.

²⁵ בכאיל תערוג עניני חנוכה תשע"ז הביאו בשם מרן הרב שטיינמן זצוק"ל אם הבן הגיע מאוחר וצריך להדליק נרות חנוכה, ויודע שאביו ישמח בזה שיעירו שג"ז יוכל הבן לקיים מצות נר חנוכה בהידור ובזמנה, יכול להעירו דכיון עבור שמחת גשמיות מותר להעירו, ק"ו משום שמחה רוחנית שאביו ישמח בזה מותר.

עוד הביאו שהנה כתב השער הציון שאם מאחר להדליק יכול להדליק ולברך אם עדיין יש פרסומי ניסא לעוברים ושבים ברחוב או לבני ביתו, אבל אם אין עוברים ושבים ובני ביתו ישנים, יקץ שניים מבני ביתו כדי שיוכל להדליק בברכה. ואמר מרן הרב שטיינמן זצוק"ל דאין צריך להעיר גדולים בני ג' זוקא, אלא הוא הדין קטנים שיש בהם דעת להבין מה זה חנוכה.

²⁶ בספר קב ונקי לגאון ר' יצחק זילברשטיין שליט"א עמוד ר"י מביא ששאל את חמוי מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל האם מותר להעיר את הוריו בשביל שיוכל הבן להדליק נרות חנוכה ולפרנסם בפניהם את הנס, וענה שחש ושלוש. והאר"ך שם בספר לבאר את הדברים.

נוסף דבר נפלא שראיתי בעלון מסביב לשולחן (גליון 472 על עניני חנוכה) שהביאו בשם מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל ששאל את דברי המגן אברהם (או"ח סימן תרע"ב) שמדבר על מי שבא מאוחר בלילה לביתו להדליק נר חנוכה, ורואה שבני ביתו כבר ישנים, שאם רוצה קצת להדליק נר חנוכה, אינו יכול להדליק נר חנוכה בברכה אלא אי"כ מעיר אותם משנתם שיראו את ההדלקה.

אומר מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל שיש ללמוד מזה בדרך רמז, שהיסוד של חנוכה הוא לחנך את בני ביתו שיראו ויבינו את המושג האמיתי של נס החנוכה של השגחה פרטית מתקב"ה, ומסירות נפש לכל מצוה, שאפילו שפטורים ממנה, כמו הנס פך השמן שהרי מן התורה אין לשמן טומאה כל עיקר, ואפילו מדרבנן טומאה הותרה בציבור, ואעפ"כ בעבור הידור מצוה מסרו נפשם, וזה המסר שאדם צריך ללמד ולהנחיל לבניו בחנוכה.

מוסיף הגר"ח זצוק"ל, שאם אדם רואה שבני ביתו ישנים בהבלי העולם, שלא רוצים להבין את המשמעות הנכונה ויש להם משמעות אחרת במושג חנוכה, שחושבים שיוצאים באכילה להטקעס וכדומה, עליו לדעת שאם לא יעורר אותם משנתם ויתן להם לחיות כמו שחיים, עליו לדעת שברכתו היא ברכה לבטלה, כי עליו לראות שבניו ילכו בדרך הנכונה, כמו בימי מתיתו ובניו, שהאבא לקח את בניו עמו למלחמה בלב אחד למסור נפש נגד המתיוונים, כך כל אבא צריך לחנך את הדורות הבאים אחריו בכל דור ודור.

ש. האם בדיעבד יכול להדליק ביום האחרון של חנוכה חלק מהנרות בשמן וחלק מהנרות בנר שעוה באופן שנגמר לו השמן זית ולא רוצה עתה לקנות סתם בקבוק שמן חדש ליום אחד, או שצריך לקנות כדי שידליק כל הנרות בשמן זית.
ת. אין צריך.²²

ש. האם עדיף באופן כזה שידליק הכל רק בנרות משעוה ולא חצי בשמן וחצי בנרות. ת. אין טעם חלק.

ש. בנות שרוצות להדליק חנוכה עם ברכה, האם אפשר ליתן להם לברך.
ת. כן.

ש. אם מותר להן להדליק עם ברכה, האם האב צריך לכונן שלא להוציאם מברכתו ת. לכתחלה.
ת. לא מותר להן להדליק עם ברכה, האם האב צריך לכונן שלא להוציאם מברכתו ת. לכתחלה.

ש. מספרים שהרבנית ע"ה קיבלה מתנה חנוכה והדליקה בזה, ומסתמא עם ברכה. האם הרב שליט"א כיון להדיא שלא להוציא בברכתו, ויהא ראייה שבנות יכולות להדליק עם ברכה.
ת. יכולות.²³

ש. האם על נר שקטן הדליק אפשר לברך ברכת הראיה.
ת. כן.

ש. אם אסור לברך על ברכת הראיה על נר שקטן הדליק, מדוע לא צריך לעשות סימן שנר זה הדליק קטן כדי לא לברך עליו ברכת הראיה, הרי יכול המברך להכשל בברכה לבטלה, כמו שמצינו לגבי ערלה האם לעשות סימן שהאכול לא יבוא להיכשל באיסור אכילה.
ת. כני"ל.

ש. כשהאב לא נמצא בבית בזמן הדלקת נרות חנוכה ומגיע מאוחר בלילה, האם הבנים יכולים להדליק נרות בזמן ההדלקה באופן שמסכים להם.
ת. יכולים.

ש. כשהבנים מדליקים נרות בזמן ההדלקה כשאביהם לא בבית, האם צריכים לכונן שלא פוטרים את הבית והם מדליקים רק מדין מהדרין מן המהדרין, או שפוטרים את הבית. ת. אין צריכים.

ש. כשהבנים מדליקים נרות חנוכה בזמן ההדלקה כשאביהם לא בבית ועדיין לא הדליק, האם מוציאים בהדלקתם גם את הנשים שחייבות, או שרק אבי המשפחה מוציא את אשתו ובניו.
ת. רק האב.

ש. האם הבנות צריכות לשהות דוקא בביתם ולשמוע מאביהם את הדלקת נרות חנוכה, או שיכולים לשהות ולשמוע מאחרים כגון סבא וסבתא או שכנים ויחזרו אח"כ לביתן.
ת. יש לשמוע מאביהם.²⁴

באשרי האיש ח"ג עמוד ר"מ אות יח' הביאו דעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל שאין חיוב לשהות עם הנרות כדי שיעור זמן ההדלקה.

בספר ימי הלל והודאה עמוד קב' אות ו' מביא שיש אומרים שיעקף המצוה הוא שיהיה המדליק אצל הנרות חצי שעה ליראת שמים ולא סגי שידליק ויילך למקום אחר.

בתשובות והנהגות ח"א סימן תצ"ד עמוד רע' מאריך בשיטה הזו עד שמוכיח שיש חיוב שמחה ליד הנרות, ולכן מסיק שמי שיש לו ילדים שראוי לשמחם באותה שעה שמדליקים נרות. כי לזכר הנס של הדלקת המנורה בבית המקדש, מרוב שמחה הדליקו בחצרות קדש.

אולם מביא בספר ימי הלל והודאה שיש אומרים שאין חיוב. ומוסיף לכאורה ראייה שאין חיוב, מהדלקת הנרות בערב שבת, לא רק אלא שמתפללים מנחה אחר הדלקת הנרות, שבדאי מיד אחר ההדלקה הולכים להתפלל ולא שוהים כלום ליד הנרות. וגם אלו שמתפללים מנחה לפני ההדלקה, גם לא נוהגים לשהות אצל הנרות שהרי הולכים להתפלל קבלת שבת בתוך הזמן של הדלקת הנרות.

קצת היה אפשר לדחות ראייה זו, שאולי הסוברים שיש חיוב זה רק כשאפשר, כגון בכל שאר ימות השבוע, ולא כשאי אפשר. וכי יעלה על הדעת לסוברים אלו, שמי שחייב ללכת באחד מהימים לאיזה מקום, שלא יוכל ללכת כי יש חיוב לשהות דוקא חצי שעה ליד הנרות, ודאי שלא, רק סוברים שיש ענין גדול לשמוח ולשהות, וזה רק בדאפשר. אבל בערב שבת שאי אפשר, לא אמרו דבריהם.

עוד ראייה שלא צריך לשהות ליד הנרות, מביא בשם ספר ימי חנוכה עמוד 133 שהעיר, הרי כשמדליקין נרות ליד הפתח מבחוץ, או בפתחי החצר, לא מצוינו שיש חיוב שיצאו מביתם למשך חצי שעה ויעמדו ליד הנרות, ע"כ נראה שכל ענין ראיית הנרות חצי שעה אינו אלא ממדת חסידות בלבד.

ראיתי מביאים שמרן הרב שך זצוק"ל מיד אחר ההדלקה היה נוהג לומר הנרות הללו במתינות ואח"כ פיוט מעוז צור, ואח"כ מיד שב לתלמודו ולא המתין חצי שעה ליד הנרות, אולם מידי פעם הלך לבדוק בעצמו אם אדם זולקם כראוי.

בכאיל תערוג עניני חנוכה הביאו שמרן הרב שטיינמן זצוק"ל שר מעוז צור ומיד חוזר לתלמודו.

²² בספר באר ישראל חנוכה עמוד פ' כתב מי שיש לו רק מעט שמן זית יכול להדליק נר אחד בשמן זית והשאר הנרות בשמן אחר אבל לא ידליק נר אחד בשמן ושאר הנרות בשעוה.

²³ בעלון דברי ש"י חנוכה תשע"ז הביאו כשבנותיו של רבינו שליט"א היו קטנות הדליקו עם ברכה עד גיל שמונה בערך.

²⁴ בדפי הלכות מהלכות ועניני חנוכה שהתפרסם בחנוכה תשע"ג הביאו כן בשם הג"ר שריה דבליצקי זצוק"ל שכתב "וכן בו או בת הסמוכים על שולחן אביהם ויוצאים בהדלקה ע"י אביהם יש להם לשמוע גם הברכות ולהיות נכוחים בשעת ההדלקה ובדיעבד אין זה מנכ"ב". והביאו שטעמו "ולא גרע מהממצא במקום שאין בו ישראל דפסקו השו"ע ורמ"א תרע"ז ג' דמדליק בברכה דחייב לראות הנרות, ואף בני ביתו שמחוייבים בהדלקה בניא, הרי דנפטרו ממצע ההדלקה ע"י הדלקת בעל הבית, מ"מ אכתי מחוייבים בברכות, ואם לא שמע הברכות מבעל הבית ישמעו עכ"פ מאדם אחר ומ"מ בדיעבד אין זה מעכב משום דהשו"ע סתר את עצמו דבסימן תרע"ז ג' מבואר

גליון שבועי עזרת אליעזר

שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

על עניני חנוכה

כסלו תשע"ט

ת. הוא מדליק גם בשבילה. ²⁹

ש. בהלכות חנוכה מובא שבערב שבת חנוכה מדליקים נרות חנוכה ואח"כ נר שבת, כי חוששים לשיטת הבה"ג שעי"י הדלקת נרות שבת כבר מקבלים שבת. נושאלי הלכה המעשה, מצוי שיש נוהגים להדליק נרות חנוכה בחלון הסמוך לרשות הרבים, והרבה פעמים החלון נמצא בדיוק בחדר שבו אוכלים סעודת שבת. מעתה, ידוע שיטת השו"ע בהלכות שבת סימן ס'ג' סעיף ח' שאי אפשר לברך על הדלקת נרות שבת כשהוא תוספת אורה בלבד. א"כ בערב שבת חנוכה איך יוכלו לברך על הדלקת נרות שבת במקום הסעודה, הרי עד כמה שכבר הדליקו מקום נרות חנוכה ויש גם שמש שממנו נהנים, נמצא שהדלקת נרות שבת זה רק תוספת אורה, כי די האור של החנוכה עם השמש, ולפי השו"ע אי אפשר לברך על תוספת אורה. ת. יכולים לברך על המצוה.

ש. האם לפי"ז ראוי הלכה למעשה לאותם שכן עושים, שלא ידליקו בערב שבת בחנוכה את השמש כי אם נרות המצוה, ואז מהנרות של החנוכה אסור ליהנות, ויחשב כאילו אין כאן אור לכבוד שבת, כי מנרות החנוכה אסור ליהנות, ואז יוכלו לברך אח"כ על הדלקת נרות שבת גם לפי השו"ע, כי אין זה תוספת אורה, שאין נרות שהדלקתן להאיר כאן. ת. אין צריך.

ש. אולי אפשר ב"ס"ד לומר עוד יותר פשוט, רבינו שליט"א כתב לי שכל אור שלא הודלק לכבוד שבת כלל, גם אור שאפשר ליהנות ממנו, בודאי אפשר אח"כ להדליק נרות שבת עם ברכה גם לפי השו"ע. כי כ' לדברי השו"ע שאין לברך על תוספת אורה, זה באופן שכבר יש מי שהדליק נרות שבת שעי"י מדבר השו"ע כשיש כמה בעלי בתים שצריכים להדליק נרות שבת. אולם על אור שלא הודלק לכבוד שבת, אפשר לברך אח"כ על הנרות. לפי"ז בנידון לעיל מיישב היטב, גם אם מדליקו נרות חנוכה עם שמש כדי שיוכלו ליהנות לאור החנוכה, אבל ודאי שלא התכוונו בהדלקת החנוכה גם לכבוד שבת, כי אם לשם מצות חנוכה. נמצא שכל הנרות שהדליקו מקודם, הרי כסתם אור שלא הודלק לכבוד שבת, וממילא גם לפי השו"ע יוכלו לברך לכתחילה על הנרות שמדליקים לכבוד שבת. כי אין כאן תוספת אורה אלא הנרות האל ובלבד שהם הודלקו לכבוד שבת. ת. נכון.

ש. השתמש בחנוכייתו בבקבוק שמן של חבירו, שחשב שזה שלו, האם היו מצוה הבאה בעבירה בטעות ומה עליו לעשות. ת. ידליק עוד פעם. ³⁰

ש. במ"ב מבואר שאפשר להשתמש בפתיול שהדליק בהם אתמול כיון שזה לא מאוס, ועוד, כי זה דולק יותר יפה אחר שהדליקו בזה אתמול. מדוע המ"ב לא אומר שעדיף להדליק בפתיול של אתמול מטעם דכיון דאתעביד ביה מצוה חדא אתמול לעביד ביה עוד מצוה היום. ת. אם הידור בחדשה, דוחה כיון דאתעביד וכו'. ³¹

ש. האם צריך לראות לכבוד את החשמל במקום שמדליקים בו נר חנוכה, כדי שיהא ניכר יותר שהדליקו כאן נר חנוכה ועי"י יתפרסם הנס יותר.

²⁹ בפסקי תשובות סימן תרע"ט אות א' כבר מביא 'ומנהג כל העולם שאף שהאשה מדליקה נרות שבת ולא הבעל, ומדינא יכולה האשה לשמוע הדלקת נרות חנוכה לאחר שהדליקה נרות שבת ויוצאת ידי חובתה ואף יכולה לצוות לאחר שידליק עבורה נרות חנוכה ויוציאה ידי חובתה, מ"מ מדליק הבעל נרות חנוכה לפני שאשתו מדליקה נרות שבת. אמנם שהזמן דוחק תדליק האשה נרות שבת מיד אחרי שהבעל הדליק נר אחד מנרות חנוכה. וכשהזמן דחוק עוד יותר תדליק נרות שבת לפני שהבעל מדליק נרות חנוכה ולא המתין להדלקתו, וכאמור, תוכל לצאת ידי חובתה בנרות חנוכה גם אחר הדלקתה נרות שבת". ובהערה 4 ציין לשו"ת בנין שלמה סימן נ"ג שעמד בזה וביאר שכיון שהוא מדליק בשליחותה צריך לכתחילה להדליק קודם הדלקת נר שבת שלה, ובבן איש חי פ' וישב שכתב שע"י הסוד צריך כך להיות הסדר נרות חנוכה ואח"כ נרות שבת. מצאתי בברכת אברהם על שבת ח"א עמוד קע"ו אות ה' שגם עומד בשאלה ורוצה לבאר דמאחר שמצוות הדלקת נר שבת גם על האיש, ורק הנשים מוזהרות ביותר, אבל זה אותה תקנה, וכן האשה שאין בעלה מדליק נרות ג"כ מצווה בהדלקת נר חנוכה, לכן מסתבר שהסדר הראוי הוא באופן שאין הדלקת נר שבת שכוללת קבלת שבת לבה"ג סותר להדלקת נר חנוכה.

בשלמי תודה חנוכה עמוד רנה' שואל מדוע שהאשה לא תוכל להדליק קודם נרות שבת מדין תדיר ושאינו תדיר ואח"כ מדליק הבעל את נרות חנוכה, שהרי אחרי שהאשה מדליקה נרות שבת ודאי בעלה יכול לעשות מלאמתו ולהתפלל מנחה, א"כ שידליק אחריה את נרות חנוכה, כי יש מעלה של תדיר ושאינו תדיר קודם, וע"ש באריכות.

³⁰ בעלון מים חיים לגאון ר' יהודה אריה דינר שליט"א גליון 251 מובא שאלה דומה, בחור ישיבה הכין מנורה לעצמו, והגיע להדליקה מאוחר במקצת, בחור אחר כבר הדליקה מה עליו לעשות, והביא בשם המשנה ברורה בסימן תרע"ט ס"ק ב' בשם שואל ומשיב שאם הוא מקפיד על הראשון שהדליק את שלו, א"כ יש כאן איסור גזל, ויש ספק אם הראשון יצא ידי חובתו, אבל אם לא מקפיד עליו, וכן ראוי לעשות שלא יקפיד עליו, ושפיר יצא הראשון במצותו, דעת הגר"י קרליץ שליט"א שיחכה עד שתעבור חצי שעה, ואז כבר יצא הראשון ידי חובתו, ויוכל לכבותה ולחזור ולהדליקה לעצמו.

בעלון כאלו תערוך חנוכה תשע"ו ראיתי שהביאו שנשאל מרן הרב שטינמן זצוק"ל אודות מעשה שהיה בישיבה בנר ראשון חנוכה שחל בשבת ובערב שבת הכינו בחבורים חנוכייתיהם בחדר אוכל וטעה אחד והדליק בחנוכה של השני ונמצא שהדליק בשמן שאינו שלו, ונשאלה השאלה אם יצא ידי חובתו, ואם לא יצא ידי חובתו האם צריך לחזור ולברך שהחינו למחרת. והשיב, דזה ברור שלא יצא ידי חובתו כיון דהוי מצוה הבאה בעבירה, ואף בשוגג כיון דחשיב גזל, רק שאינו מחוייב בתשלומים היו מצוה הבאה בעבירה. ושאל חכם אחד אמאי לא נימא דזה ניחא לאינש דלעבד מצוה בממוניה, והשיב רבינו שליט"א, דכבר כתב המשנה ברורה דלא אמרינן ניחא ליה לאינש דלעבד מצוה בממוניה, אלא לצורך תשמיש בעלמא כמו תפילין, אבל בספרים שמתקלקלים בשימוש לא אמרינן הכי, וכ"ש הכא שמכלה את השמן דלא אמרינן כן. ולענין ברכת החחינו אמר מרן שליט"א, דיכא כן רואה, ואף הדלקתו חיי הדלקתה לוי גזילה, ולא הוי נר חנוכה כלל, אבל כיון שהדליק עם בני הישיבה בחדר אוכל, וראה את החנוכיית שלהם יש יצא ידי חובתו ולא אמרינן דהיה כוונתו דוקא על החנוכה דיליה.

³¹ בעלון דברי שייח' חנוכה תשע"ז מובא שרבינו שליט"א לא מדליק פתיולת כל לילה אלא לפי הצורך. ועיין בשלמי תודה חנוכה עמוד צ"א מה שהאריך בזה.

ש. נושאלי לגבי נרות חנוכה, האם עדיף פתיולת עבות שדולק אור יותר יפה וגדול אבל נגמר כמה שיותר מהר, ודולק רק את עיקר הזמן, או עדיף פתיולת דקות ואור פחות יפה וחלש אבל אפשר ליהנות ויש בזה עדין פרסום הנס, ודולק הרבה זמן. ת. תפוס לשון אחרון. ²⁷

ש. האם אפשר להביא ראיה מחז"ל במעלה לעשות פתיולת עבות, שחז"ל אמרים (ילקוט שמעוני שופטים ד' רמז מב') "מה טיבה של דבורה שנתנבאת על ישראל ושפטה אותם והלא פנחס בן אלעזר עומד, מעיד אני עלי את השמים ואת הארץ בן גוי ובין ישראל בין איש בין אשה בין עבד בין שפחה הכל לפי מעשיו של אדם רוח הקודש שורה עליו. תנא דבי אליהו אמרו בעלה של דבורה עם הארץ היה אמרה לו בוא ואעשה לך פתיולת ולך לבית המקדש שבשילה אז יהיה חלקך בין הכשרים ותבא לחיי העולם הבא. והיא עושה פתיולת והוא מוליד לבית המקדש. וגי' שמות יש לו וכו' לפימות ע"ש שאשתו עושה פתיולת והיא מתבוננת ועושה פתיולת עבות כדי שיהא אורן מרובה. והקב"ה בוחן מעלה לפתיולת עבות. דבורה, את תכוונת להרבות אורי אף אני ארבה אורך". הרי שיש ת. נכון.

ש. האם מחז"ל כאן ג"כ אפשר לראות שמי שדואג להוסיף באור הנרות, זוכה שיתרבה אצלו האור כעין חז"ל בשבת הרגיל בנר הוין ליה בניס ת"ח. ת. אמתי.

ש. השו"ע בסימן רס"ג סעיף ג' כתב "אם אין ידו משגת לקנות נר לשבת ונר לחנוכה, נר שבת קודם משום שלום בית וכו'". וכתב המ"ב (סי' יד) "ואם יש לו נר אחד לשבת ונר אחד לחנוכה ויש לו עוד מעט מעות, נראה לי דטוב יותר לקנות עוד נרות לחנוכה להיות מן המהדרין". יש להסתפק לפי המשנה ברורה שאם נשאר לו עוד כסף שעדיף שיקנה עוד נרות, האם זה רק באופן שעי"י שיוסיף עוד נרות יוכל להדליק כמנן הימים, או אף באופן שיקנה עוד נרות לא יוכל להדליק כמנן הימים, עדין עדיף שיוסיף עוד נרות לחנוכה יותר מנרות של שבת. ת. רק כמנן הימים.

ש. ידוע שיטת המ"ב בהלכות חנוכה סימן תרע"א שמי שביום השלישי אין לו עשרה נרות ידליק רק אחד ולא שנים. מבואר במשנה ברורה שבחנוכה או שמדליק כמנן הימים או רק אחד. אבל להדליק כמה נרות שהם לא כמספר הימים, אי אפשר להדליק. האם מדברי המשנה ברורה כאן נצטרך לומר גם בנוגע לדין לעיל בסימן רס"ג, שכל מה שכתב שאם יש לו נר אחד לשבת ונר אחד לחנוכה ונשאר לו עוד מעות שיקנה עוד נרות לחנוכה, זה רק באופן שיוכל לקנות נרות כמנן הימים, אבל אם אחרי שיקנה עוד נרות, לא יוכל להדליק כמנן הימים, או לא צריך להדליק יותר מאחד, ובכה"ג ודאי סובר המשנה ברורה שבכסף הנתון ידליק עוד נר לשבת. ת. נכון.

ש. מה שיש לעיין, ידוע שיטת מרן הרב ש' זצוק"ל שחולק, וכן רבינו שליט"א מביא בשו"ת הלכות לעיין באבי עזרי בהלכות חנוכה שחולק וסובר שאפילו שאין לו מספיק נרות חנוכה כמנן הימים, עי"י ידליק כמה נרות שיש לו מה שיכול. האם לפי"ז יוצא שחולק מרן הרב ש' זצוק"ל גם בנוגע לסימן רס"ג שאם נשאר לו עוד כסף עדיף בכל גווני שיקנה עוד נרות לחנוכה ולא עוד נר לשבת ודלא כמו שכתבנו שלפי המ"ב בכה"ג עדיף שיקנה עוד נר לשבת. ת. לכאור'. ²⁸

ש. השו"ע בסימן רס"ג סעיף י' מביא את שיטת הבה"ג שכיון שהדליק נר של שבת חל עליו שבת ונאסר במלאכה. וכל שיטת הבה"ג זה רק למי שהדליק הנרות בלבד ולא לשאר בני הבית. ולהלכה לא פוסקים כהבה"ג כלל אלא רק מחמירים וחוששים לשיטת הבה"ג ולכן הנשים נוהגות לברך אחר ההדלקה כדי לצאת גם ידי שיטת הבה"ג. והקשו כמה תלמידי חכמים גדולים קושיא עצומה, עד כמה שלמעשה לא פוסקים את שיטת הבה"ג, מדוע בהלכות חנוכה נפסק הדליק קודם נר חנוכה ואח"כ נר שבת כמבואר בסימן תרע"ט בגלל שיטת הבה"ג כדי לצאת דעת הסבורים שאם ידליק שבת תחלה וקבל שבת לא יוכל להדליק נר חנוכה. וקשה, שהרי רק בנשים החמירו שיטת הבה"ג וזה לא להלכה, א"כ בערב שבת חנוכה לא יהי צריכים להחמיר כשיטת הבה"ג. ת. לצאת ידי כולם.

ש. ועוד יותר הקשו קושיא עצומה, הרי גם לפי הבה"ג כל האיסור הוא רק לאשה שהיא מקבלת שבת בהדלקת נרות שבת, אבל האיש ודאי לא מקבל שבת בהדלקת נרות של אשתו, א"כ מה הבעיה שידליקו נר שבת ואח"כ נר חנוכה, הרי גם אם האשה תאסר ותקבל שבת בהדלקתה, עדיין הבעל יכול להדליק נרות חנוכה כי הוא לא נאסר בהדלקת נרות שבת של אשתו. ודוחק לומר שהחמירו על כל הציבור שידליקו נר חנוכה קודם רק מפני היכי תמיצי שאשה צריכה להדליק בעצמה על של שבת והן של חנוכה, שלה יש בעיה. וכי בגלל כזה היכי תמיצי כבר אמרו לכולם להדליק נר חנוכה קודם. א"כ מדוע חששו לשיטת הבה"ג בחנוכה.

²⁷ בעלון מים חיים גליון 303 מביא הרה"ג ר' יהודה אריה דינר שליט"א שאלה מי שיש לו כנסיות קטנות ואם ידליק בו עם שמן ידלק רק שעה, ואם ידליק עם נר שעה הידלק במשך חמש שעות, איך עדיף להדליק, והביא בשם מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל שהגם שיש הידור להשתמש בשמן זית יותר מנר שעה, מ"מ לאלו שסבורים שיש חיוב שידליק כל זמן שבפועל יש אנשים ברחוב, נמצא שבנרות אלו יש מעלה בקיום עצם המצוה, ועדיף להשתמש בנרות שעה.

²⁸ ראיתי מביאים מכתב תשובה משתב' שמרן הרב ש' זצוק"ל למעשה, שאפילו שלדעתו נדון אמת, והוא לעצמו אם היה מודמן לו למעשה היה נוהג כפי הכרעתו, אבל לאחרים למעשה אין לזוז מפסק המשנה ברורה בשם הה"י אדם והכתב סופר. בספר הערות למרן הגריישי אלישיב זצוק"ל יש מסכת שבת עמוד קכ"ז מובא שסובר להלכה לעשות כדעת המשנה ברורה להדליק רק נר אחד ולא כהחולקים עליו. ועיין בטעמא דקרא על התורה עניני חנוכה שבמביא שנשאל מדוע הביא בשונה הלכות בהלכות חנוכה את דברי אבי עזרי, וביאר שיש לו ראיות כשיטת אבי עזרי. בעלון פרי חיים גליון שס"א הביאו שאלה שנשאל מרן הגראי"ל שטינמן זצוק"ל מי שיש לו מעט מעות ויש באפשרותו לקנות או חנוכה של כסף או פמוטים של כסף לנרות שבת קודש, מה עדיף לקנות, והשיב, דמסתבר שר נרות שבת עדיף, היות ומקיים את המצוה במשך כל השנה.

גליון שבועי עזרת אליעזר

שו"ת עם מרן רבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א

על עניני חנוכה

כסלו תשע"ט

ת. לא נהגו.³²

ש. משפחה גדולה בלי עין הרע שיש כמה בנים המדליקים נרות חנוכה, ויש בנות פחות מגיל עשר שרוצות להדליק חנוכה ג"כ כמו אחיהם. האם יכולים לתת להם להדליק נר חנוכה עם ברכה, או שאין ליתן להם כלל גם לא עם ברכה וכ"ש שברכתם לבטלה, כי אין הבנות מדליקות.
ת. הפמ"ג כתב שבנות אין מדליקות.

ש. משפחה שיש שם בנים גדולים ובנים בגיל חינוך. וכל אחד מהבנים מדליק חנוכה בפני עצמו. האם צריך שהגדולים יקפידו בחנוכה שהגדולים הדליקו בהם ולא להדליק ולהשתמש בחנוכה של הבנים הקטנים שהדליקו רק מדין חינוך, כשנשאר השמן והפתילות של אתמול, או שיכולים להחליף ביניהם ולא נחשב כמוריד מקדושתו, כשנותן תהיה לאחיו הקטן להדליק בחנוכה שהגדול הדליק בה אתמול, כי כולם נחשבים באותה דרגת מצוה.
ת. גם קטן חייב בחינוך.³³

מקום ההדלקה

ש. אדם שכעת חולה שאינו יכול לצאת לפתח הסמוך לרשות הרבים, האם ימנה שליח במקומו שיברך וידליק חנוכה בחוץ או שישמוך על הדעות שאפשר להדליק בחלון ביתו.
ת. ימנה שליח.³⁴

ש. המדליק בפתח ביתו ולא הניח בטפח הסמוך לפתח ממש כי אם יותר רחוק, האם עדיף שבתוך הזמן יכבה הנרות ויחזור להדליקם בתוך הטפח הסמוך לפתח בלי ברכה, או שטפח הסמוך לפתח אין זה לעיכוב.
ת. כבר יצא ואין לכבותה.³⁵

ש. מצונו בסוגיא בברכות שכיון דאיתעביד ביה מצוה חדא ליעביד ביה עוד מצוה. לפי"ז נשאלתי מדוע בחנוכה תיקנו ליתן את החנוכה בצד שמאל ולא בצד ימין ששם המזוזה, הרי היה לתקן להניח את החנוכה במקום שבו מניחים המזוזה לעשות בצד הזה עוד מצוה.
ת. מוקף במצוות עדיף.

ש. האם אפשר לתרץ כפשוטו, המשקוף שעליו מניחים את המזוזה הוא לא חלק מהמצוה של מזוזה, הוא רק היכי תימצא שעליו יניחו את המזוזה, אי"כ לא ישיך לומר שכיון שעליו מניחים מזוזה יניחו גם את החנוכה, כי כוונת חז"ל רק בדבר שבו נעשה מצוה אחת, ונעשה בו עוד מצוה, ובמזוזה עצמה לא משתמשים לחנוכה.
ת. אי"כ לכך.

ש. בזמן חז"ל תיקנו מפני החשד שידליקו בשני הפתחים. צ"ב מדוע לא אמרו שידליק במקום אחד, ובמקום השני יכתוב פתק וישלט שכתוב שם הדלקתי בפתח השני וכך לא יחשדוהו, ומדוע רצו שדוקא בפתח השני ג"כ.
ת. חז"ל לא יראו.

ש. עוד יותר קשה, יש סוברים שעל נרות שהודלקו רק מפני החשד, אי אפשר לברך על זה ברכת הוראה נר חנוכה. ולפי"ז קשה, מדוע תיקנו להדליק בשני הפתחים, הרי יכול לצאת תקלה, שבטעות יברך הוראה על הנרות שהודלקו רק מפני החשד, ועדיף היה לתקן שיתכתב שלט בפתח השני שכבר הדליק בפתח הראשון, וכך לא יחשד תקלה.
ת. נייר יכול לימחק.

ש. מי נוסע לשבת מחוץ לעיר ואינו פוחד מגניבה, האם יעזר שבשבת חנוכה לא יצטרך להדליק שם חנוכה ע"י שיניח פתק וכדומה, שידעו שהוא לא בבית ולא יחשדוהו, וכך לא יצטרך להדליק חנוכה ע"י אחד השכנים, כי בכה"ג אין חשד.
ת. לא יצא.

ש. לצד באופן שסוגר את כל החלונות והתריסים של ביתו שניכר שאין אף אחד בבית, האם זה עוזר שלא יצטרך לבקש מהשכנים להדליק בשבילו חנוכה, כי אין חשד ע"י הסימן שהבית סגור וחשוך, שמבינים שלא נמצא.
ת. לא מהני.

³² ראיתי מביאים בשם כמה ספרים שמלבד נר השמש טוב שידלק אור אחר באותו החדר כגון אור החשמל כדי שיהא ברור שלא הודלקו נרות לצורך שימוש.
בכאיל תערוג עניני חנוכה הביאו שמרן הרב שטיינמן זצוק"ל אינו מכבה את אור החשמל בזמן הדלקת הנרות.

³³ בענין גיל חינוך קטן, ראוי להביא מה שראיתי מביאים בשם תשובות והנהגות ח"ג רט"ו שזה מגיל 4 אבל בספר חנוכה פ"ט ס"ו מביא שזה גיל 7-6.
עוד מביאים בשם הגאון ר' שריה דבליצקי זצוק"ל שיש שכתבו לזהר לא להחליף הכוסות מיליה ללילה מטעם קרש שזכה בצפון יהיה בצפון ובפרט שלא יחליף מנר העיקרי לנוסף ולא מהנרות לשמש.

וצ"ע בדבריו, הרי אין דין בחנוכה בעצם הכוסות כי אם בנר, והנר של אתמול כבר איננו ועתה שמדליק נר נוסף בלילה השני זה כבר נר חדש, ומה אכפת לי היכן מניח את הכוסית, ואינו דומה לקרשים במשכן שהם החפצא של המצוה והם עצמם היו צריכים לעמוד במקום מסוים, וכשהניח קרש במקום מסוים מובן שאין ראוי להזיזו למקום אחר. ואולי הסברא כאן שהגם שאין דין בכוסית כי אם בנר, אבל כדי להזכיר את בית המקדש, מנסים לעשות כל מיני דברים מה שהיה בבית המקדש הגם שזה לא מעניני המנוחה של אדם מעניני הקרשים וצ"ע.

³⁴ עיין בספר אשרי האיש ח"ג עמוד רמח"ב בשם מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל.

³⁵ בכאיל תערוג עניני חנוכה תשע"ז הביאו את דברי השו"ע בסימן תרע"א סעיף ז' שמצוה להניחו בטפח הסמוך לפתח. ידעת מרן הרב שטיינמן זצוק"ל שדין זה הוא גם במניח את הנרות בחלון, מצוה להניחו בטפח הסמוך לחלון. ומיהו מסתבר דאינו מעכב אם נתן מעט יותר מטפח, וכן בפתח, דכל שניכר שבעל הבית הניחו שם סגי.

ש. בית שיודעים שגרים שם עשרה נפשות ומדליקים שם עשרה חנוכיות ויש להם שני פתחים. האם בזמן חז"ל שהיה תקנה מפני החשד, הוצרכו כל העשרה להדליק בשני הפתחים, כדי שלא יחשדוהו שהדליק רק אחד ואולי נסע עם משפחתו למקום אחר וכעת יש כאן רק משפחה שהבעל מדליק, ולא יבינו מדוע לא כולם מדליקים בפתח השני, או שמפני החשד די שידליק רק בעל הבית ולא צריך שכל בני ביתו ידליקו, הגם שיש חשד עדיין בשביל שאר בני ביתו שלא יבינו מדוע לא הדליקו, הרי יודעים שנוהגים כהשיטות של מהדרין מן המהדרין שכל בני הבית מדליקים.
ת. אחד לכולם.

ש. מי צריך לגזוז ענפים בפתח ביתו כדי שיראו את החנוכה שמדליק בביתו או בחלון, מתי צריך לעשות כן לפני חנוכה בשנת השמיטה שיהא ניכר שזה לצורך חנוכה, האם צריך לעשות זאת בערב חנוכה ממש אחה"צ שאו יודעים שזה לצורך חנוכה, או שאפשר להקל גם כמה ימים קודם.
ת. מתי שרוצה.

ש. חסידים שנוהגים להדליק חנוכה בתוך ביתם כמנהג רבותיהם, אבל אפשר לראות את החנוכה מהחלון, האם יחא מותר להם לגזוז ענפים שמסתירים את החנוכה, או מכיון שהם לשיטתם לא מקפידים שיראו בחוץ את החנוכה, כי מספיק להם שבני הבית רואים, לא יוכלו בשמיטה לגזוז ענפים רק כדי לצאת סתם לשיטות אחרים, שהם לא סוביגא כוונתיה.
ת. זה טעות גדול כי אבותיהם היו בין הגוים.

ש. העולם שואל מדוע לא מצונו בחנוכה שמועיל אמלתרא כדי שיוכלו להדליק נר חנוכה גם למעלה מ"ב.
ת. לא תקנו.³⁶

ש. מי שנמצא בבית של גוי, כיצד יכול לצאת ידי נר חנוכה, הרי אין לו בית שלו.
ת. ישתתף.³⁷

³⁶ בהערות למרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל על שבת עמוד קלד' על דף כב' ע"א האריך בזה.

באילת השחר על שבת עמוד צ"ז כתב "הנה במבוי קי"ל דמהני אמלתרא ולפי"ז לכאורה גם בנר חנוכה יועיל אמלתרא ואולם לא מצונו כן".

בערב חנוכה תשע"ה פרסם הרה"ג ר' שמואל ברוך גוט שליט"א מאמר בענין אמלתרא בחנוכה, והביא שבשו"ת עני בן פנחס או"ח ס"ל"ב וכן כ"ק האדמו"ר רבי חיים מאנטינא זצוק"ל דנו בשאלה לגבי נרות חנוכה, שאם כשמניחים אמלתרא למעלה מעשרים אמא, ניתן להכשיר בכך את המבוי, אי"כ מדוע שנרות חנוכה עצמם שדולקים ומאירים את העיניים וכולם שמים אליהם לב, לא נחשבים בעצמם לאמלתרא. וצוין לעיין במאמר רבי ישראל דנדרוביץ בספר פרדס יוסף החדש לחנוכה ובמאמר רבי דוד יצחק הופנר בספר ברכת אריה.

עוד הביא שהגאון ר' בן ציון פלמן זצוק"ל בספרו שלמי תודה הסתפק האם מועיל אמלתרא בנרות חנוכה ואילו הגאון רבי משה שטרנבך שליט"א בשו"ת תשובות והנהגות כתב שמעתי שיש הדרים למעלה מעשרים אמא, שנוהגים להאיר את החלון שבו הדליקו את הנרות, באורות צבעוניים וכדומה, כדי למשוך את העין, ודומה לאמלתרא, שהיא קורה מצוירת בימינו צבעוניים, שנאמר בגמרא בעירובין ג' ע"א נפסק בשו"ע שכיון שהיא מושכת את העין והכל מסתכלים בה, יש היכר ומועיל גם כשהניחה לקורת מבוי למעלה מעשרים אמא, וא"כ הוא הדין בנר חנוכה שיוצא המצוה כהלכתה.

מוסיף הרה"ג ר' שמואל ברוך גוט שליט"א שאכן הוא בשנה אחת הניח נורות צבעוניות ליד החנוכה בצד שגבה למעלה מעשרים אמא, כדי למשוך את עיני האנשים, ובנוסף הדליק חנוכה בפתח הבית, כדי לצאת ידי השיטות שלא מועיל אמלתרא, וסיפור לו אנשים שהנורות הצבעוניות אכן משכך את עיניהם וראו את חנוכה. וסיפור זאת לרבינו הגר"ח קניבסקי שליט"א, אך דעתו לא היתה נוחה מרעיון זה, ואח"כ בירר את הדברים יותר, וביאר את רבינו שליט"א שכבר דיברו על זה באחרונים, וכיון שעל חנוכה לא נאמר שאמלתרא מועיל, לא עושים כן.

והאריך שם במאמר לבאר שני טעמים מדוע אמלתרא לא מועיל. ובסוף מביא שראה בספר שבות יצחק שמביא בשם רבינו הגר"ח אלישיב זצוק"ל, ובספר הליכות שלמה בשם הגר"ח אורעבא זצוק"ל שפסקו שהמדליק נרות חנוכה למעלה מעשרים אמא, למרות שהכותל מצויר ומושך את העין, אין הדלקתו שלמה. ומוכיחים זאת מעצם הדין עצמו, שאם הדלקת נרות חנוכה למעלה מעשרים אמא פסולה, למרות שהנרות עצמם מושכים את העין, הרי גם שלא יועיל להניח קישוטים או נורות כדי להכשיר את נרות החנוכה הניצבים למעלה מעשרים אמא, וע"ש מה שהאריך בזה.

בעלון מדברי תורתו של הרה"ג ר' מרדכי בונם זילברברג שליט"א חנוכה תשע"ז אות יד' מביא שנרות חנוכה שהניח למעלה מ"ב אמא מרשות הרבים לא יצא, ולכן מי שגר בקומה רביעית שהוא למעלה מעשרים אמא, לפי דעת מרן הגר"ח אלישיב זצוק"ל ידלק בפתח הבית כדי שהדיירים בקומתו יראו הנרות, ואפילו אם יש בניינים גבוהים ממול אפילו והכי עדיף שידליק בפתח הבית שהוא פרסומי ניסא לעוברים בחדר המדרגות שנחשב כרשות הרבים מאשר להדליק בחלון הפונה לבתים שכנגד שהוא פרסומי ניסא לרבים ברשות היחיד.

והוסיף, שאם אין עוברים ושבים בקומה שגר בה, וישנם מסביב עוד בניינים רבי קומות ידלק בחלון ויקיים פרסומי ניסא לדיירים הגרים בבתי אלו. והביא בשם הגר"ח זצוק"ל זילברשטיין שליט"א ובכל אופן עדיף שיעשה גם אמלתרא דהיינו היכר שהעין תשלט גם למעלה מעשרים אמא, כגון שישים מנורות זוהרות מסביב לחנוכה דאפשר שבוה יוצא ידי חובתו אם למעלה מעשרים אמא.

עוד הביא בשם הגאון ר' שריה דבליצקי זצוק"ל כיצד הדין בנר חנוכה שהוא למעלה מ"ב אמא לדעת הגר"ח טה"א (80. 9 מטר) ולמטה מ"ב אמא לדעת החזו"א (76. 11) יש להקל כהחזו"א דסק"ד דרבנן לקולא. כיון דהטעם למעלה מ"ב אמא פסולה דלא שלטה ביה עינא אי"כ בבי"א דחזו"א זצ"ל הוה אהמא דאתרא, השלטא ביה עינא תלוי לפי העינים של החזו"א.

³⁷ כנראה שכונת רבינו שליט"א שהיהודי ישתתף בכסף של הדירה כדי שיהא לו איזה זכות בבית, ואז יוכל להדליק שם נרות.
מצאתי בברכת אברהם שבת ח"א עמוד קס' אות ד' שדן בזה והניח בצי"ע.